

LTO-Internationale melkprijsvergelijking

2008

**10^e
editie**

*prezzi di latte • melkprijzen • prix du lait • molkeprizen
milch preise • milk prices • maelke priser • maidon hinnat*

COLOFON

Uitgave

LTO Nederland
Vakgroep Melkveehouderij
Postbus 29773, 2502 LT Den Haag
www.lto.nl

juli 2009

In samenwerking met

European Dairy Farmers
c/o Competence Center Agriculture and
Food Business DLG e.V.
Eschborner Landstrasse 122,
D-60489 Frankfurt a.M. Duitsland
telefoon (+ 49) 69 24 788 312
e-mail d.mirbach@dlg.org
www.dairyfarmer.net

Vormgeving omslag

Willemijn de Lint, Haarlem

Bestellingen

Het rapport en de Engelstalige versie
kunnen worden gedownload via
www.milkprices.nl of besteld worden via:
telefoon (+ 31) 79 3681506
e-mail j.a.hulst@pz.agro.nl

© Overname van tekst is toegestaan met
bronvermelding: LTO -Internationale
Melkprijsvergelijking, www.milkprices.nl

Inhoudsopgave

	Voorwoord	6
1.	Inleiding en leeswijzer	8
1.1	Inleiding	8
1.2	Leeswijzer	9
2.	Melkprijzen 2008	10
2.1	Melkprijzvergelijking	10
2.2	Zuivelmarkt	12
3.	Melkprijs- en marktontwikkelingen 2009	14
4.	Zuivelondernemingen en toelichting berekende melkprijzen	16
4.1	Keuze zuivelondernemingen	16
4.2	Toelichting berekende melkprijs per zuivelonderneming	17
4.3	Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten	19
5.	Terugblik tien jaar melkprijzvergelijking	22
5.1	Gemiddelde melkprijzen 1999 t/m 2008	22
5.2	Structuur melkveehouderij	24
5.3	Ontwikkelingen zuivelondernemingen	26
5.4	Melkprijzanalyses	27
5.4.1	Melkprijzschommelingen binnen het jaar	27
5.4.2	Ontwikkeling melkprijzen in relatie tot prijsnoteringen boter en mager melkpoeder	28
Bijlage I	Kerngegevens ondernemingen	30
Bijlage II	Melkprijzen 1999 t/m 2008 en gemiddelde koersen 2008 en 2007	36
Bijlage III	Aanvullende structuurgegevens melkveehouderij	38

Voorwoord

Wij melkveehouders zijn het op dit moment allemaal al bijna weer vergeten, maar het jaar 2008 was in positieve zin een historisch jaar. De gemiddelde melkprijs was de hoogste sinds de start van de LTO-Internationale Melkprijsvergelijking tien jaar geleden.

Na het goede melkprijsjaar 2007 bleven in de eerste maanden van 2008 de prijzen verder stijgen. Weliswaar begonnen daarna de noteringen van zuivelproducten te dalen, maar de meeste zuivelondernemingen handhaafden het hoge melkprijsniveau nog een tijd.

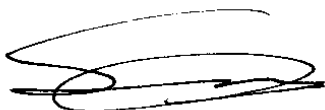
Als het gaat om de hoogte van de melkprijzen hadden de winnaars van 2007 het relatief moeilijker in 2008. Dit is te verklaren door de gevoeligheid voor de opbrengstprijzen van boter en mager melkpoeder, die in 2008 zeer fors daalden.

Gezien de wijzigingen in het EU-zuivelbeleid wisten we dat de melkprijzen meer zouden gaan fluctueren en hebben we daar ook voor gewaarschuwd. Het is belangrijk dat melkveehouders hiermee rekening houden in hun bedrijfsvoering. De eerste helft van 2009 laat zien dat de historisch hoge melkprijzen uit dit rapport inmiddels zijn vervangen door historisch lage melkprijzen. Een daling van meer dan 10 cent per kg komt voor een gemiddeld (Nederlands) bedrijf met een jaarlijkse leverantie van 600.000 kg melk overeen met een omzetsdaling van € 60.000 per jaar! Momenteel zijn het moeilijke tijden voor melkveehouders.

Dit is alweer de tiende jaaruitgave van de LTO-Internationale Melkprijsvergelijking. Een extra aanleiding om de gemiddelde melkprijzen over de afgelopen tien jaar van de ondernemingen uit de verschillende landen met elkaar te vergelijken. Opvallend zijn de structureel grote verschillen. Een melkprijsverschil van 5 cent per kg over tien jaar betekent ook grote verschillen in het rendement van de zuivelondernemingen. Voor een melkveehouder betekent dit verschil al snel het hebben van een inkomen of niet.

Naast melkprijzen zijn ook enkele structuurverandering in de melkveehouderij in beeld gebracht. Landen met een relatief grootschalige melkveehouderij groeiden de afgelopen tien jaar in het algemeen sneller dan landen met een relatief kleinschalige structuur. Ook de efficiëntie wordt beter, zoals onder andere blijkt uit de toename van de gemiddelde melkproductie per koe. Kortom de melkveehouderij en zuivel zijn volop in beweging.

Tot slot spreek ik de hoop uit dat volgend jaar mijn voorwoord positiever zal zijn wat de betreft de ontwikkeling van de melkprijzen.

Siem-Jan Schenk
Voorzitter vakgroep LTO Melkveehouderij

1. Inleiding en leeswijzer

1.1 Inleiding

In opdracht van de vakgroep Melkveehouderij van LTO Nederland wordt maandelijks de LTO-Internationale Melkprijsvergelijking gepubliceerd (www.milkprices.nl). Dit is een vergelijking van de door grote Europese zuivelondernemingen uitbetaalde melkprijzen en gebeurt in samenwerking met de European Dairy Farmers (EDF). EDF verzamelt de melkprijsgegevens. De berekeningen worden uitgevoerd door het Productschap Zuivel (PZ).

Bij de gekozen methode wordt berekend welke prijs een melkveehouder zou ontvangen, wanneer de melk met een bepaalde samenstelling, kwaliteit en hoeveelheid geleverd zou zijn aan de verschillende zuivelondernemingen.

In dit rapport wordt uitgegaan van melk met standaard:

- 4,2% vet;
- 3,4% eiwit;
- Kiemgetal 24.999 per ml;
- Celgetal 249.999 per ml;
- Jaarleverantie van 500.000 kg.

De prijzen zijn exclusief BTW, af boerderij en inclusief nabetaling.

Benadrukt moet worden dat het géén vergelijking is van de gemiddeld uitbetaalde melkprijzen. De gemiddeld door een zuivelonderneming uitbetaalde melkprijs is afhankelijk van de werkelijke samenstelling, kwaliteit, hoeveelheid etc van de geleverde melk. Ook kunnen op basis van de uitbetaalde melkprijzen geen conclusies worden getrokken over de prestaties van de ondernemingen. Immers, bij de beoordeling hiervan spelen veel meer factoren dan alleen de melkprijs een rol.

Na afloop van ieder kalenderjaar wordt een rapport gepresenteerd met de berekende melkprijzen voor het desbetreffende jaar. Dit jaarlijkse rapport verschijnt wanneer ook de nabetalingen over het voorgaande boek-/kalenderjaar bekend zijn en dus verwerkt kunnen worden in de berekende melkprijzen. In deze publicatie staan de berekende melkprijzen voor het kalenderjaar 2008.

Omdat deze melkprijsvergelijking tien jaar geleden is gestart, wordt in deze jubileumpublicatie ook een terugblik gegeven op de afgelopen tien jaar en zijn enkele extra analyses gemaakt.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staan de berekende melkprijzen in 2008 (paragraaf 2.1) gevolgd door een korte beschrijving van de ontwikkelingen op de zuivelmarkt (2.2).

Vervolgens staat in hoofdstuk 3 het verloop van de voorschotmelkprijzen in de eerste maanden van 2009, alsmede recente ontwikkelingen op de zuivelmarkt.

In hoofdstuk 4 wordt een toelichting gegeven op de keuze van de zuivelondernemingen (4.1), de melkprijsberekeningen per zuivelonderneming (4.2) en de ontwikkeling van de melkprijzen in Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten (4.3).

In hoofdstuk 5 wordt teruggeblikt op tien jaar melkprijzervergelijking. Allereerst wordt in paragraaf 5.1 een overzicht gegeven van de ontwikkeling van gemiddelde melkprijzen in de afgelopen tien jaar, zowel van alle bedrijven gezamenlijk als per individuele zuivelonderneming.

Enkele ontwikkelingen in de structuur van de melkveehouderij in de diverse landen zijn samengevat in paragraaf 5.2. De ontwikkelingen, die zich sinds 1999 hebben voorgedaan bij de deelnemende zuivelondernemingen zijn geschetst in paragraaf 5.3. Tot slot zijn in dit hoofdstuk de data van tien jaar melkprijzervergelijking gebruikt om een analyse te maken van de melkprijsschommelingen binnen het jaar (5.4.1) en de relatie tussen melkprijzen en noteringen voor boter en mager melkpoeder (5.4.2).

In de bijlagen staan enkele kerngegevens van de zuivelondernemingen (bijlage 1) en tabellen met achtergrondinformatie over de melkprijzen per zuivelonderneming van 1999 t/m 2008 en de gemiddelde koersen in 2008 en 2007 (bijlage 2) plus aanvullende structuurgegevens over de melkveehouderij (bijlage 3).

2. Melkprijzen 2008

2.1 Melkprijsvergelijking

In 2008 zijn de melkprijzen berekend van 18 Europese zuivelondernemingen. De gemiddelde, berekende melkprijs van deze ondernemingen exclusief Granarolo¹ was in 2008 € 34,63 per 100 kg standaardmelk. Dit is € 2,11 per 100 kg ofwel 6,5% meer dan in 2007.

Tabel 1. Melkprijzen 2008 en 2007

In euro per 100 kg standaardmelk (exclusief BTW en inclusief nabetalingen)

		2008	rang	2007	rang	2008-2007	2008/2007	nationale valuta
Hämeenlinnan O.	FIN	44,43	1	37,61	1	6,82	18,1%	
Arla Foods DK	DK	36,42	2	31,70	11	4,72	14,9%	
Danone (Pas de Calais)	F	35,91	3	30,79	12	5,12	16,6%	
Sodiaal Union	F	35,58	4	30,49	14	5,08	16,7%	
Bongrain (Basse Normandie)	F	35,47	5	30,68	13	4,79	15,6%	
Campina	NL	35,36	6	33,16	7	2,20	6,6%	
Friesland Foods	NL	35,36	6	33,61	5	1,74	5,2%	
Lactalis (Pays de la Loire)	F	35,27	8	30,48	15	4,79	15,7%	
Humana Milchunion eG	D	35,20	9	33,54	6	1,66	4,9%	
Alois Müller	D	34,34	10	34,92	4	-0,58	-1,7%	
Glanbia	IRL	33,54	11	32,95	8	0,59	1,8%	
Kerry Agribusiness	IRL	33,03	12	32,70	9	0,33	1,0%	
Dairy Crest (Davidstow)	UK	32,73	13	29,70	16	3,03	10,2%	24,1%
Milcobel	B	32,65	14	35,37	3	-2,72	-7,7%	
Nordmilch	D	31,42	15	32,15	10	-0,73	-2,3%	
First Milk	UK	31,03	16	27,34	17	3,69	13,5%	27,4%
DOC Kaas	NL	30,97	17	35,68	2	-4,71	-13,2%	
gemiddeld		34,63		32,52		2,11	6,5%	
Granarolo (Noord)	I	41,05						
Fonterra	NZ	23,13		26,25		-3,12	-11,9%	-2,0%
USA klasse III	USA	29,37		32,12		-2,75	-8,6%	-2,1%

1) Gecorrigeerd voor wisselkoerseffecten t.o.v. de euro. Voor niet-euro landen worden de maandelijkse melkprijzen omgerekend naar euro's op basis van de gemiddelde koers in de desbetreffende maand.
 2) Vanaf 2009 zijn Campina en FrieslandFoods gefuseerd tot FrieslandCampina. Over 2008 hebben de voormalige leden van beide coöperaties dezelfde melkprijs ontvangen.

Na de ongekende prijsstijging van bijna 15% in 2007 zijn in 2008 ondanks de in de loop van het jaar sterk verslechterende marktsituatie de berekende melkprijzen gemiddeld nog verder gestegen. In 2008 heeft de gemiddelde melkprijs daarmee het hoogste niveau bereikt sinds de start van de LTO-Internationale Melkprijsvergelijking tien jaar geleden.

Meest opvallend is, dat de melkprijzen van de ondernemingen die in 2007 het meest zijn gestegen in het afgelopen jaar juist veel minder dan gemiddeld zijn gestegen of zelfs gedaald. Zo zijn er ook ondernemingen met een lagere melkprijs in 2007 die in 2008 juist meer dan gemiddeld zijn gestegen. Hierdoor is de rangorde van zuivelondernemingen flink gewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

¹ Vanaf januari 2008 worden wel de melkprijzen van het Italiaanse Granarolo berekend en gepubliceerd. Deze zijn echter nog niet opgenomen in het gemiddelde om de reeks van de afgelopen jaren niet te verstoren.

De melkprices van het Finse Hämeenlinnan Osuusmeijeri, het Deens/Zweedse Arla Foods en de Franse ondernemingen zijn na hun relatief geringe toename in 2007 aanzienlijk meer dan gemiddeld gestegen in 2008 met als gevolg hoge klasseringen in de ranglijst over 2008. In contrast hiermee staat de melkpricesontwikkeling van het Nederlandse DOC Kaas en het Belgische Milcobel. Deze beide ondernemingen zijn na hun topositie in 2007 gezakt naar de onderste regionen van de ranglijst in 2008.

De berekende melkprice van Hämeenlinnan Osuusmeijeri is in 2008 gestegen naar een record van € 44,43 per 100 kg. In Finland was er vorig jaar sprake van een tekort aan boerderijmelk. Om de melkproductie te stimuleren heeft niet alleen Hämeenlinnan Osuusmeijeri, maar ook het grote Valio in 2008 de uitbetaalde melkprices aanzienlijk verhoogd².

Dat de melkprices van de Franse zuivelondernemingen met enige vertraging de ontwikkelingen elders in Europa volgen kan verklaard worden door hun melkpricesystematiek. De nationale aanbevelingen over de melkpricesontwikkeling per kwartaal zijn gebaseerd op de ontwikkelingen op de zuivelmarkt in de voorafgaande 12 maanden.

Arla Foods is in 2008 weer teruggekeerd in de top van de ranglijst. Arla heeft gezien hun productenpakket met relatief veel toegevoegde waardeproducten wellicht minder geprofiteerd van de prijsstijging van de bulkproducten in 2007 en heeft pas later de prijsstijging op de zuivelmarkt kunnen doorberekenen aan hun afnemers.

De melkpricesverschillen tussen de Duitse zuivelondernemingen onderling zijn toegenomen. De berekende melkprice voor Humana is gestegen, terwijl de melkprices van Alois Müller en Nordmilch in 2008 zijn gedaald.

FrieslandCampina heeft over 2008 dezelfde melkprice uitbetaald aan de voormalige leden van Friesland Foods en Campina. Om te kunnen vergelijken met vorig jaar zijn de melkprices van beide ondernemingen afzonderlijk vermeld. De berekende melkprice van FrieslandCampina is relatief stabiel. Dit is niet verwonderlijk aangezien de ontwikkeling van de melkprice van FrieslandCampina is gebaseerd op de melkprices van andere ondernemingen in omliggende landen.

Uitgedrukt in nationale valuta zijn de melkprices van Dairy Crest en First Milk het meest gestegen in 2008 met 24,1% respectievelijk 27,4%. Britse melkveehouders hebben in 2008 de hoogste melkprices van de afgelopen decennia ontvangen. Omgerekend in euro's zijn de berekende melkprices van beide ondernemingen echter veel minder gestegen. Dit komt door de aanzienlijke waardedaling van het Britse pond. De ongekende stijging van de Britse melkprices is overigens ook mede veroorzaakt door de daling van het Britse pond. Hierdoor werd de relatieve schaarste aan melk en zuivelproducten op de Britse markt door de daling van de melkproductie minder snel opgevuld door extra import. Immers bij een lagere koers van het Britse pond is export naar het Verenigd Koninkrijk minder aantrekkelijk.

De melkprices van de Ierse ondernemingen Glanbia en Kerry zijn na hun forse stijgingen in 2007 vorig jaar nauwelijks verder gestegen.

Het relatief grote aandeel poeder in het productenpakket en de ontwikkelingen op de wereldwijde melkpoedermarkt verklaren de in 2008 lage en vorig jaar hoge klassering van Milcobel.

De melkpricesontwikkeling van DOC Kaas weerspiegelt de bijzonder goede pricesontwikkeling van de prices van kaas, weipoeder en room in 2007 en de forse terugval hiervan in de loop van 2008.

Na de extreme pricesstijgingen vorig jaar zijn de melkprices in de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland (Fonterra) in 2008 gedaald ten opzichte van vorig jaar.

² Valio heeft volgens haar eigen jaarverslag een gemiddelde melkprice uitbetaald van € 47,20 per 100 kg in 2008. Dit is hoger dan de berekende melkprice van Hämeenlinnan Osuusmeijeri. Een verklaring voor dit verschil is dat het gemiddelde vet- en eiwitgehalte in Finland hoger is dan de bij de melkpricesvergelijking gehanteerde standaardgehalten. Ten opzichte van 2007 is de gemiddelde melkprice van Valio gestegen met ongeveer 20%.

2.2 Zuivelmarkt

Ondanks de relatief goede melkprijzen is het marktbeeld van 2008 allerm minst positief te noemen. Een combinatie van stijgende productie, vraaguitval en weer oplopende voorraden zorgden er in de loop van 2008 voor dat de opbrengstprijzen van zuivelproducten steeds verder onder druk kwamen.

De gunstige melkprijzen in het najaar van 2007 en in de eerste helft van 2008 stimuleerden melkveehouders hun productie uit te breiden. Groei van de productie vond met name plaats in de Verenigde Staten en enkele Zuid-Amerikaanse landen. Ook in de Europese Unie werd in 2008 in eerste instantie meer melk geproduceerd, maar door de verslechterende marktsituatie nam het groeitempo later af. Uiteindelijk is in de EU in kalenderjaar 2008 iets meer melk geproduceerd dan in 2007.

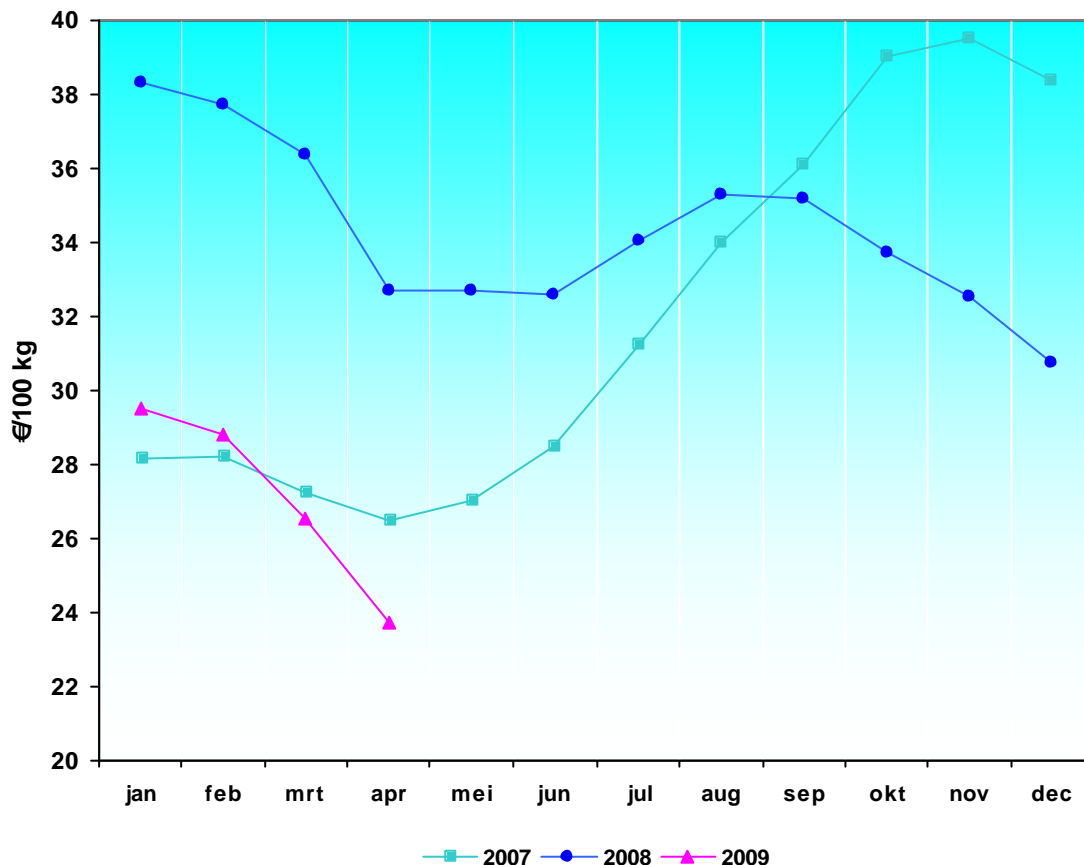
De ongekende prijsstijgingen in 2007 maakten kopers terughoudend en er vond substitutie plaats van zuivel naar plantaardige producten. Deze vraaguitval werd versterkt doordat de wereldeconomie eind 2008 in een diepe crisis belandde.

Was in 2007 de wereldmarkt nog de drijvende kracht achter de prijsstijging in de EU, dan was in 2008 het tegenovergestelde het geval: het snelle prijsverval op de internationale markten zorgde ervoor dat de prijzen binnen de EU fors onder druk kwamen. Zo lagen de prijzen van boter en mager melkpoeder in oktober 2008 50% beneden het hoogste niveau van het voorafgaande jaar en waren zelfs gedaald tot onder niveaus vergelijkbaar met die in 2006 in de aanloop naar de hausse van 2007. De grondstofwaarde van de melk, gebaseerd op de marktprijzen van boter en mager melkpoeder, lag eind 2008 onder het interventieniveau. De kaasprijzen daalden in de loop van 2008 met 20% (natuurkaas) tot ongeveer 40% (foliekaas).

3. Melkprijs- en marktontwikkelingen 2009

In de loop van 2008 is een eind gekomen aan de medio 2007 begonnen stijging van de melkprijzen. Deze ontwikkeling komt nog niet tot uitdrukking in de berekende melkprijzen voor het gehele kalenderjaar 2008, maar wel in de ontwikkeling van de (voorschot)melkprijzen in de eerste maanden van 2009 zoals blijkt uit grafiek 1.

Grafiek 1. Ontwikkeling gemiddelde voorschotmelkprijzen 2007 t/m april 2009

In een tijdspanne van nauwelijks anderhalf jaar zijn de melkprijzen na hun historische piek in het najaar van 2007 gekelderd naar een eveneens historisch dieptepunt in het voorjaar van 2009. Nog nooit in tien jaar LTO-Internationale Melkprijsvergelijking was de berekende gemiddelde melkprijs in april met €23,74 per 100 kg zo laag als dit jaar.

Door de snel dalende marktprijzen en de groeiende onzekerheid in de markt zag de Europese Commissie zich in 2009 weer genoodzaakt enkele beheersmaatregelen te nemen om de markt te stabiliseren. Zo werd de particuliere opslag van boter met drie maanden vervroegd en werden de exportrestituties gereactiveerd om beter te kunnen concurreren op de wereldmarkt en de interne markt te ontlasten. Een andere maatregel was een voortzetting van interventieaankopen boven de limieten van 30.000 ton boter en 109.000 ton mager melkpoeder. Hierdoor stabiliseerde de markt enigszins en liepen de boter- en melkpoederprijzen langzaam op tot het niveau van de netto interventiewaarde. In feite wordt de markt in 2009 tot dusverre gedictieerd door de interventie. Tekenen van een spoedig herstel dienen zich op dit moment (medio juni) nog niet aan. Binnen de EU weten de afnemers in de huidige marktomstandigheden nog steeds lagere prijzen af te dwingen bij de producenten. Ook negatief zijn de oplopende voorraden, de stagnerende export en de aarzelende houding bij kopers. Positief is evenwel dat de seizoensmatige piek in de melkproductie is gepasseerd en dat – mede door de lage prijzen – in een aantal landen de melkproductie afneemt.

4. Zuivelondernemingen en toelichting berekende melkprijzen

4.1 Keuze zuivelondernemingen

Van de achttien Europese zuivelondernemingen in de melkprijzervergelijking behoren wat betreft de totale omzet zeven tot de wereld top 20. Dit zijn de **vetgedrukte** ondernemingen in tabel 2.

Tabel 2. Grootste zuivelconcerns in de wereld

	Concern	Land	Omzet (€miljard)
1	Nestlé	Zwitserland	18,5
2	Danone	Frankrijk	10,7
3	Lactalis	Frankrijk	9,3
4	FrieslandCampina	Nederland	8,9
5	Dean Foods	USA	8,5
6	Fonterra ¹	Nieuw-Zeeland	8,1
7	Dairy Farmers of America	USA	6,9
8	Arla Foods	Denemarken/ Zweden	6,9
9	Kraft Foods	USA	5,1
10	Unilever ²	Nederland/ VK	4,5
11	Saputo	Canada	3,8
12	Parmalat	Italië	3,7
13	Bongrain	Frankrijk	3,6
14	Meiji Dairies	Japan	3,2
15	Morinaga Milk Industry	Japan	3,0
16	Land O'Lakes	USA	2,8
17	Schreiber Foods ²	USA	2,5
18	Mengniu	China	2,4
19	Müller	Duitsland	2,3
20	Nordmilch	Duitsland	2,3

Bron: Rabobank International 2009 (omzet 2008 + (voorgenomen) fusies en acquisities in 2009)
- Afgeleid van 14 maanden
- Schatting

Gekozen is om de melkprijzen te vergelijken van grote en regionaal verspreide Europese zuivelondernemingen. Een belangrijk criterium bij de keuze van de ondernemingen is de hoeveelheid verwerkte melk en het aandeel in de nationale melkleveranties.

Sinds de fusie verwerkt **FrieslandCampina** de meeste melk waarvan 8 miljard kg in Nederland. Hoewel **DOC Kaas** minder dan 1 miljard kg melk verwerkt is het wat grootte betreft wel de tweede Nederlandse zuivelonderneming. FrieslandCampina en DOC Kaas verwerken gezamenlijk bijna 80% van de Nederlandse melkproductie.

Arla Foods verwerkte in 2008 in totaal 8,2 miljard kg melk, waarvan 3,9 miljard kg in Denemarken. Dit laatste komt overeen met 85% van de Deense melkproductie.

Lactalis, **Danone**, **Bongrain** en **Sodiaal** behoren tot de grootste zuivelondernemingen in Frankrijk en verwerken samen 11 miljard liter melk in Frankrijk. Dit is meer dan 40% van de Franse melkproductie.

Humana Milchunion, Nordmilch en Alois Müller (laatstgenoemde behoort tot de Theo Müller Gruppe) zijn de drie grootste zuivelondernemingen van Duitsland en verwerken gezamenlijk meer dan 8 miljard kg ofwel meer dan 30% van de Duitse melkproductie.

Dairy Crest en First Milk zijn de grootste zuivelondernemingen in het Verenigd Koninkrijk en verwerken en/of verhandelen samen meer dan 4 miljard liter melk per jaar. Dit is iets minder dan 30% van de totale melkproductie in het Verenigd Koninkrijk.

Ook de Ierse zuivelondernemingen **Glanbia en Kerry** zijn de nummers 1 en 2 in hun land. Beiden verwerken in totaal meer dan 2 miljard kg ofwel bijna 40% van de Ierse melkproductie

Het Italiaanse **Granarolo** is na Parmalat de tweede zuivelonderneming van Italië en verwerkt jaarlijks ongeveer 30% van de Italiaanse melkproductie.

Milcobel is géén Europese grootmacht, maar is met een jaarlijks verwerkte hoeveelheid melk van bijna 1 miljard liter de grootste zuivelonderneming in België. De coöperatie verwerkt hiermee bijna 30% van de Belgische melkproductie.

De kleine coöperatie **Hämeenlinnan Osuusmeijeri** verwerkt 100 miljoen liter op jaarbasis ofwel 4% van de Finse melkproductie. Hämeenlinnan Osuusmeijeri is opgenomen in de vergelijking als alternatief voor het grote Valio. De coöperatie Valio verwerkt 86% van de Finse melk en betaalt ongeveer dezelfde melkprijs aan haar melkveehouders als Hämeenlinnan Osuusmeijeri.

4.2 Toelichting berekende melkprijs per zuivelonderneming

De Finse coöperatie **Hämeenlinnan Osuusmeijeri** heeft over 2008 een nabetaling gedaan van 3 cent per liter ofwel omgerekend € 2,91 per 100 kg standaardmelk. De nabetaling is niet gecorrigeerd voor het tijdstip van uitbetaling noch voor geïnvesteerd vermogen, omdat de leden – melkveehouders voor beide een marktconforme rente vergoeding krijgen. De melkprijsverhoging in 2008 is met name gerealiseerd via een (tijdelijke) verhoging van de seizoenstoelage.

Granarolo (voor 77% eigendom van de coöperatie Granlatte) hanteert in Italië voor de regio's Noord, Midden en Zuid verschillende melkprijzen. De melkprijsberekeningen zijn gebaseerd op Noord, de regio met de grootste melkproductie. Granarolo hanteert een basisprijs per 100 liter melk met toeslagen voor extra vet en eiwit, kwaliteit en hoeveelheid geleverde melk. De basisprijs wordt per kwartaal vastgesteld.

Voor **Arla Foods** is over 2008 een nabetaling berekend van € 0,71 per 100 kg voor de Deense melkveehouders. De hoogte van de nabetaling is aanzienlijk minder dan vorig jaar (€ 1,42 per 100 kg). De nabetaling is 2,1% van de zogenaamde basiswaarde van de geleverde melk. Hoewel een deel van deze nabetaling niet contant aan de leden – melkveehouders wordt uitbetaald, maar wordt omgezet ledencertificaten (3 DKK ofwel zo'n € 0,40 per 100 kg melk), is dit niet in mindering gebracht op de hoogte van de nabetaling. Wel is de nabetaling gecorrigeerd voor het tijdstip van uitbetaling en voor het renteverlies op deze certificaten³.

³ De nabetaling wordt gecorrigeerd voor het tijdstip van uitbetaling door een berekend renteverlies in mindering te brengen op de het bedrag. Wanneer leden – melkveehouders moeten investeren in de coöperatie en hierover geen marktconforme rentevergoeding krijgen wordt hiervoor ook gecorrigeerd door opnieuw een berekend renteverlies in mindering te brengen. Het berekende renteverlies voor het tijdstip van uitbetaling en het geïnvesteerd vermogen is gebaseerd op 4,64% (3-maandrente EURIBOR) respectievelijk 3,69%(tien-jarige staatsobligaties).

Nadat decennia lang de ontwikkeling van de Franse melkprijzen werd bepaald door nationale aanbevelingen leek met ingang van april 2009 hieraan een einde gekomen. Dit kwam enerzijds door de bezwaren van de Franse mededingingsautoriteit tegen deze prijsafspraken en anderzijds konden vertegenwoordigers van de zuivelindustrie en melkveehouders het niet langer eens worden over de melkprijsontwikkeling voor het tweede kwartaal van 2009. De Franse zuivelindustrie wilde een forse verlaging van de melkprijzen om concurrerend te kunnen blijven met het buitenland, terwijl de melkveehouders vanuit inkomensoogpunt hoogstens akkoord wilden gaan met een beperkte prijsverlaging. Het resultaat was dat voor april de zuivelondernemingen hun eigen melkprijzen hebben bepaald. Begin juni zijn vertegenwoordigers vanuit de zuivelindustrie en melkveehouderij alsnog tot een nieuw akkoord gekomen. Voor 2009 is de gemiddelde basisprijs⁴ € 280 per 1.000 liter.

Voor de uitbetaling naar kwaliteit en samenstelling gelden regionale afspraken. De melkprijzen van **Danone** en **Sodiaal** zijn gebaseerd op de regio Nord Pas de Calais. Als gevolg van nadere informatie over de uitbetaling naar kwaliteit in deze regio zijn de melkprijzen van beide ondernemingen met terugwerkende kracht aangepast en wijken daarom af van eerdere publicaties. Vanaf juli 2006 zijn de kwaliteitstoelagen van Danone voor boterzuur en zuurtegraad vet geschrapt (minus € 4,50 per 1.000 liter), terwijl voor Sodiaal een extra kwaliteitstoelage in de berekende melkprijs is verwerkt (+ € 6 per 1.000 liter).

De berekende melkprijzen van **Lactalis** en **Bongrain** zijn gebaseerd op de regio's Pays de la Loire respectievelijk Basse-Normandië.

De melkprijs voor leden- melkveehouders van de Nederlandse coöperatie **FrieslandCampina** bestaat uit een garantieprijs en een prestatietoelage. De garantieprijs is onafhankelijk van het resultaat van de onderneming en wordt gebaseerd op een gewogen gemiddelde van de melkprijzen in Duitsland, Arla Foods in Denemarken, Milcobel in België en drie andere Nederlandse zuivelondernemingen. De prestatietoelage wordt bepaald door de financiële resultaten van FrieslandCampina en het reserveringsbeleid. 25% van de netto winst wordt contant en naar rato van de geleverde melk uitbetaald als prestatietoelage. Daarnaast wordt 15% van de netto winst in de vorm van ledenobligaties-vast uitgekeerd en wordt 60% gestort in de algemene reserve.

Om te komen tot de garantieprijs over 2008 is de voorschotmelkprijs met 1,815% aangevuld ofwel € 0,62 per 100 kg standaardmelk. Daarnaast is een prestatietoelage van 1,334% van de garantieprijs contant nabetaald (€ 0,46) en is 0,800% (€ 0,28) via de vorming van ledenobligaties-vast uitgekeerd. Omdat over de ledenobligaties-vast een marktconforme rente wordt uitgekeerd, worden deze meegenomen in de nabetaling. Gecorrigeerd voor het tijdstip van uitbetaling is de berekende nabetaling van FrieslandCampina over 2008 € 1,30 per 100 kg.

Over 2007 en 2008 hebben de leden – melkveehouders van **DOC Kaas** een nabetaling ontvangen van 4,30% respectievelijk 2,12% van de voorschotmelkprijs (exclusief kwantum- en kwaliteitstoelagen). Naast deze contante nabetaling heeft DOC Kaas ook geld bijgeschreven op de zogenaamde leveranciers- (2007: 0,70 per 100 kg) en ledenschuld rekening (2007 én 2008 € 0,454 per 100 kg). Voor het geld op deze rekeningen ontvangen de melkveehouders een marktconforme rentevergoeding. Wel is de nabetaling gecorrigeerd voor het tijdstip van uitbetaling. De berekende nabetalings van DOC Kaas over 2007 en 2008 zijn € 1,83 respectievelijk € 1,04 per 100 kg.

In de berekende melkprijs van het Duitse **Humana Milchunion** is evenals in voorgaande jaren de in november en december 2008 gedane nabetaling van € 0,65 per 100 kg verwerkt. De leden melkveehouders van zowel Humana Milchunion als **Nordmilch** krijgen geen rentevergoeding over het door hen in de coöperatie geïnvesteerde vermogen van € 5 respectievelijk € 4 per 100 kg. Daarbij hebben beide ondernemingen over 2008 geen verdere nabetalings gedaan, waardoor de melkprijs is gecorrigeerd via een negatieve nabetaling.

Na afloop van het kalenderjaar wordt de uitbetaalde melkprijs van de private onderneming **Alois Müller** vergeleken met het gemiddelde van andere zuivelondernemingen in de nieuwe Bondsstaten. Afhankelijk van de uitkomst kan door Alois Müller een nabetaling worden uitgekeerd. Over 2008 is geen nabetaling uitgekeerd. De melkveehouders die leveren aan Alois Müller te Leppersdorf hebben over 2007 € 0,25 per 100 kg extra ontvangen. Gecorrigeerd voor het tijdstip van uitbetaling is de berekende nabetaling over 2007 € 0,24 per 100 kg.

⁴ De basisprijs geldt voor melk met 38 gram vet en 32 gram (puur) eiwit per liter.

In Ierland verschilt de melkprijs afhankelijk van de vraag of de melk verwerkt wordt tot industriële producten of jaarrond tot verse consumptiemelk. In de melkprijsvergelijking wordt uitgegaan van de (lagere) melkrijzen voor industriemelk.

De melkrijzen van **Glanbia** zijn met terugwerkende kracht gecorrigeerd door een verlaging van de gehanteerde seizoenstoeslagen en wijken daarom af van eerdere publicaties.

Door **Kerry** en Glanbia zijn over 2008 geen nabetalingen verricht.

In het Verenigd Koninkrijk geldt een grote variatie aan gehanteerde melkrijzencontracten. De melkrijzen van **Dairy Crest** hebben betrekking op de leveranciers, die via Dairy Crest Direct leveren aan de Davidstow kaasfabriek.

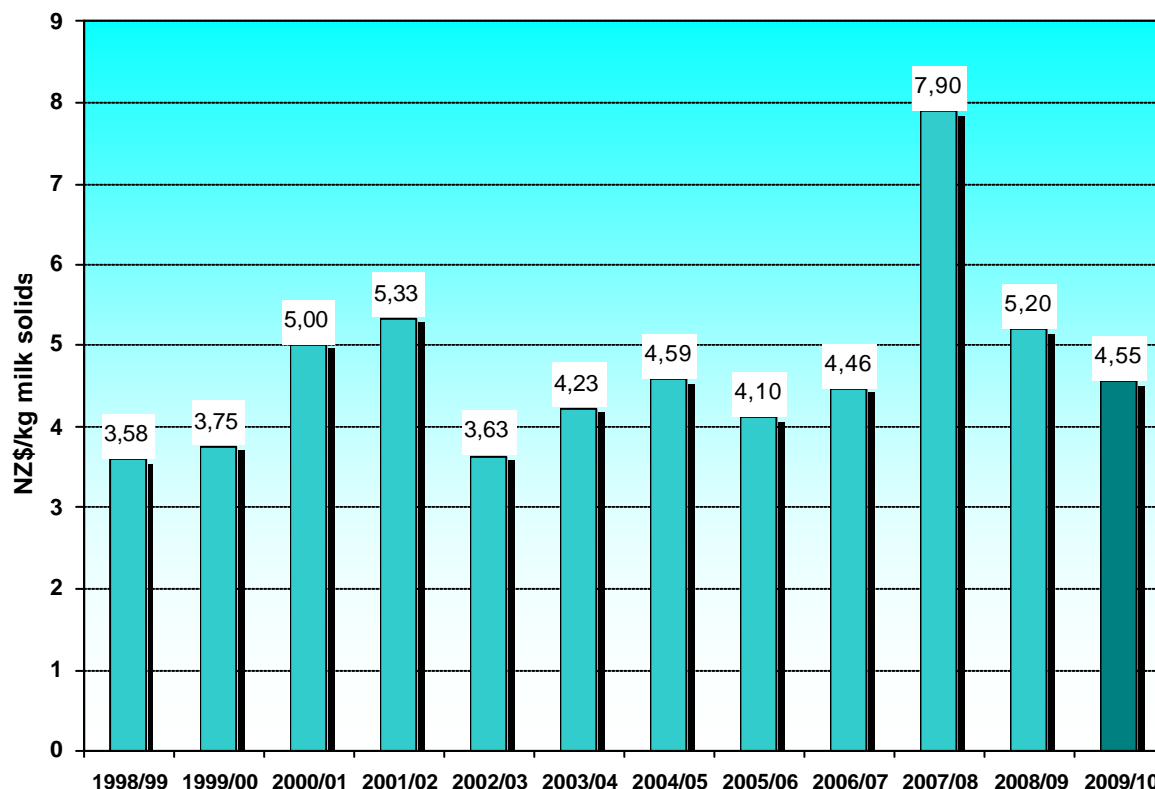
De berekende melkrijzen van **First Milk** hebben betrekking op het zogenaamde tweeprijzensysteem. In dit systeem - waarvoor de meeste melkveehouders hebben geopteerd - geldt voor 80% van de melkproductie een basisprijs. De marginale melkprijs voor het resterende deel varieert per maand.

4.3 Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten

De melkveehouders - leveranciers van het **Nieuw-Zeelandse** Fonterra ontvangen een melkprijs gebaseerd op kilogrammen vet en eiwit (milk solids). In de melkrijzenvergelijking worden de rijzen omgerekend naar kalenderjaar en uitgedrukt in euro's per 100 kg standaardmelk. In grafiek 2 is de ontwikkeling van de melkrijzen van Fonterra weergegeven uitgedrukt in Nieuw-Zeelandse dollar (NZ\$) per kg milk solids. Daardoor wordt het effect van de koersschommelingen van de Nieuw-Zeelandse dollar op de in euro's berekend melkrijzen tenietgedaan. Dit geeft een beter beeld van de door de melkveehouders in Nieuw-Zeeland ontvangen melkrijzen. Bovendien zijn de melkrijzen niet omgerekend naar kalenderjaar, maar weergegeven per melkrijzenjaar dat in Nieuw-Zeeland loopt van juni t/m mei.

Uit grafiek 2 blijkt, dat wat de melkprijs betreft 2007/08 een topjaar was in Nieuw-Zeeland. Ondanks de prijsval van 7,90 NZ\$ naar (voorlopig) 5,20 NZ\$ in 2008/09 was ook het afgelopen melkrijzenjaar nog steeds beter dan gemiddeld. Het nieuwe seizoen is in juni 2009 gestart met een melkrijzenprognose van 4,55 NZ\$ per kg milk solids.

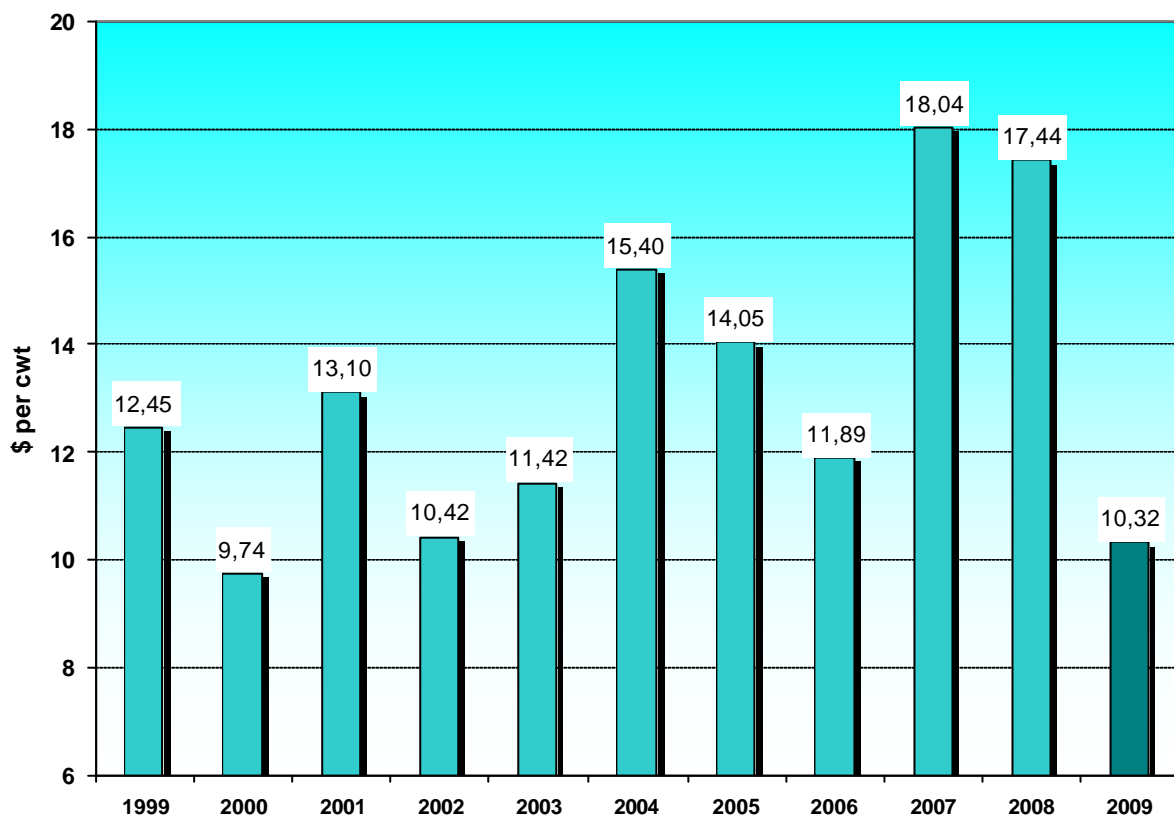
Grafiek 2. Melkrijzen Fonterra 1998/99 tot en met 2009/10 (NZ\$ per kg vet en eiwit)

Als indicatie voor de melkprijsontwikkeling in de **Verenigde Staten** wordt de zogenaamde klasse III melkprijs omgerekend naar standaardmelk. De klasse III prijs geldt voor melk die wordt verwerkt tot kaas. De berekende klasse III prijs is gebaseerd op de maandelijkse aankondiging hiervan door het Amerikaanse Ministerie van Landbouw (USDA). Door de melkprizen uit te drukken in euro's wordt de hoogte van de berekende melkprijs beïnvloed door de koers van de dollar. In grafiek 3 is het koerseffect tenietgedaan door de melkprizen uit te drukken in dollars. Om de herkenbaarheid voor Amerikanen te vergroten zijn melkprizen niet alleen in dollars, maar ook per hundredweight (cwt)⁵ uitgedrukt. De USDA kondigt te prijzen aan in \$ per cwt.

Uit de grafiek 3 blijkt duidelijk dat 2007 en 2008 ook in de USA topjaren waren wat betreft de hoogte van de melkprijs. Echter net zoals in Europa ligt de melkprijs momenteel veel lager. In de eerste vier maanden van 2009 was de klasse III prijs gemiddeld \$ 10,32 per cwt.

Grafiek 3. Klasse III melkprijs Verenigde Staten (\$ per hundredweight)

⁵ 1 cwt = 45,36 kg.

5. Terugblik tien jaar melkprijsvergelijking

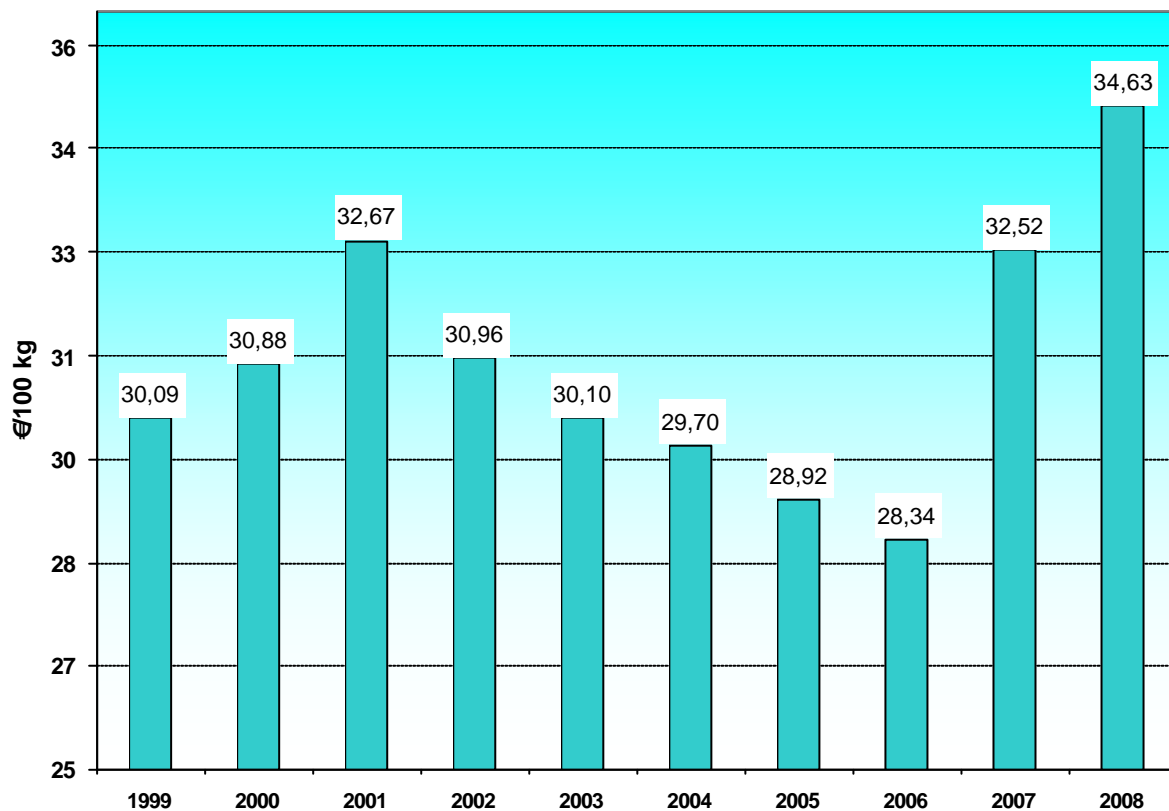
De afgelopen tien jaar is er op melkveehouderij- en zuivelgebied veel gebeurd in de EU. Ingrijpende gebeurtenissen zijn bijvoorbeeld de invoering van de euro, de forse uitbreiding van de EU met nieuwe lidstaten in Midden en Oost-Europa en - niet te vergeten - de hervorming van het Europese zuivelbeleid.

Ook in de structuur van de melkveehouderij en de zuivelindustrie is er veel veranderd.

5.1 Gemiddelde melkrijzen 1999 t/m 2008

De berekende melkrijzen heeft in 2008 een historisch hoogtepunt bereikt met gemiddeld € 34,63 per 100 kg standaardmelk. Grafiek 4 is een overzicht van de gemiddelde melkrijzen in tien jaar LTO-Internationale Melkrijzenvergelijking.

Grafiek 4. Gemiddelde melkrijzen 1999 t/m 2008

Vanaf de start van de melkrijzenvergelijking in 1999 zijn de melkrijzen gestegen tot € 32,67 per 100 kg in 2001. Dat jaar was een relatief goed zuiveljaar. Door een goede vraag, maar ook een sterke dollar en hoge oliepijzen, stegen de pijzen van boter en melkpoeder in de eerste helft van dat jaar. Later werd dit gevolgd door een stijging van de kaaspijzen mede veroorzaakt door een toename van de kaasconsumptie in Duitsland. Uit vrees voor BSE werd er minder rundvlees geconsumeerd en meer kaas.

Na 2001 zijn de melkrijzen gedurende vijf jaar geleidelijk gedaald. Deze pijsdalingen zijn voor een groot deel toe te wijzen aan de veranderingen in het EU-zuivelbeleid. Een belangrijke verandering was de hervorming vanaf 2004 met een verlaging van de interventiepijzen voor boter en mager melkpoeder en als compensatie de invoering van een melkpremie voor melkveehouders. Wat de gevolgen kunnen zijn van een meer geliberaliseerde zuivelmarkt werd in 2007 duidelijk met eerst een ongekende forse pijsstijgingen en vervolgens vanaf eind 2008 nog grotere pijsdalingen.

De stijging van de melkprijzen vanaf medio 2007 laten zien dat bij een tekortsituatie op de markt het EU-zuivelbeleid niet of nauwelijks van invloed is op de hoogte van de opbrengstprijzen van zuivelproducten en daarmee de aan melkveehouders uitbetaalde melkprijs. In deze periode was er geen prijsondersteuning via interventie en/of exportrestituties door Brussel. Melkveehouders ontdekten in 2007 eerst de positieve kant van de liberalisatie van de EU-zuivelmarkt, maar hebben in 2008 de keerzijde van de medaille ervaren.

De melkprijzen schommelen van jaar tot jaar. De ondernemingen hebben door de jaren heen verschillende melkprijzen uitbetaald. In tabel 3 staat per zuivelonderneming de gemiddelde melkprijs van de afgelopen tien jaar.

Tabel 3. Gemiddelde melkprijzen per onderneming in de afgelopen tien jaar
In euro per 100 kg standaardmelk (exclusief BTW en inclusief nabetaling)

Onderneming	gemiddeld
Hämeenlinnan O.	36,51
Arla Foods DK	31,87
Friesland Foods	31,65
Danone (Pas de Calais)	31,59
Campina	31,55
Lactalis (Pays de la Loire)	31,42
Bongrain (Basse Normandie)	31,39
Sodiaal Union	31,19
Milcobel	31,06
Humana Milchunion eG	30,85
Glanbia	30,06
Nordmilch	29,52
Kerry Agribusiness	29,21
Dairy Crest (Davidstow)	28,59
First Milk	26,55
gemiddeld	30,87
Fonterra	18,40
USA klasse III	28,97
1) Zie tabel 6 in bijlage 2 voor de achterliggende melkprijzen.	

De berekende melkprijs van het Finse Hämeenlinnan Osuusmeijeri steekt er, met een gemiddelde melkprijs van € 36,51 in de afgelopen tien jaar, met kop en schouders bovenuit. Gezien alle eerdere publicaties is dat weinig verrassend. Wel is het grote prijsverschil opvallend met de overige ondernemingen.

De gemiddelde melkprijs van de nummer twee Arla Foods ligt bijna € 5 lager. De berekende melkprijzen van het Deens/Zweedse Arla en de Nederlandse en Franse ondernemingen liggen overigens gemiddeld dicht bij elkaar. Tezamen met het Belgische Milcobel ligt de gemiddelde melkprijs van deze groep van acht ondernemingen tussen de € 31 en € 32 per 100 kg. Van de Duitse en Ierse ondernemingen varieert de melkprijs tussen de € 29 en € 31 per 100 kg. Ten opzichte van de Nederlandse en Franse ondernemingen zijn de onderlinge verschillen tussen zowel de Ierse (Glanbia en Kerry) als de Duitse ondernemingen (Humana Milchunion en Nordmilch) aanzienlijk groter.

De Britse zuivelondernemingen sluiten de rij, waarbij de berekende melkprijs van Dairy Crest (en voorheen Arla UK) overigens duidelijk hoger is dan die van First Milk en haar voorgangers.

De berekende melkprijzen van Fonterra en in de Verenigde Staten zijn gemiddeld 40% respectievelijk ruim 7% lager dan in Europa.

5.2 Structuur melkveehouderij

In de afgelopen tien jaar is de structuur van de melkveehouderij ingrijpend gewijzigd. Het aantal melkveehouders in de landen waarvan melkprijzen worden berekend daalde in deze periode met circa 40%. Dit aantal liep het sterkst terug in Italië, Finland en Denemarken. Van iedere 100 melkveehouders in deze landen beëindigden rond de 60 hun bedrijf tussen 1998 en 2008. In Ierland en Frankrijk stopten 'slechts' 33 melkveehouders.

Tabel 4. Ontwikkeling aantal melkveehouders in de diverse landen

Aantal melkveehouders (x duizend)	1998	2007	2008	index (1998=100)
België	19,5	12,6	11,7	60
Denemarken	11,4	4,9	4,9	43
Duitsland	163,6	99,0	95,9	59
Ierland	31,0	21,9	20,9	67
Frankrijk	141,3	97,0	94,3	67
Italië	100,0	40,9	37,8	38
Nederland	33,3	21,3	20,7	62
Finland	28,7	13,3	12,1	42
Verenigd Koninkrijk	32,5	17,3	16,1	50
Nieuw-Zeeland	14,7	11,6	11,4	78
Verenigde Staten	117,1	70,0	67,0	57

1) 1998 cijfer België is gebaseerd op België en Luxemburg
Bron: Statistisch Jaaroverzicht PZ 1999 en 2008

Tegenover de afname van het aantal melkveehouders stond een forse toename van de gemiddelde bedrijfsomvang. In Denemarken verdubbelde in tien jaar tijd de gemiddelde melkproductie per bedrijf naar ruim 900.000 kg en heeft daarmee het Verenigd Koninkrijk met een gemiddelde melkproductie van bijna 850.000 kg ingehaald. Ondanks meer dan een verdubbeling van de gemiddelde bedrijfsomvang in Italië en Finland tussen 1998 en 2008 zijn de melkveebedrijven in deze landen relatief klein gebleven.

Tabel 5. Ontwikkeling gemiddelde melkproductie per bedrijf in de diverse landen

Gemiddelde melkproductie per bedrijf	1998	2007	2008	index (1998=100)
België	200.845	221.188	231.824	115
Denemarken	416.232	934.027	944.459	227
Duitsland	171.666	288.027	300.709	175
Ierland	163.538	244.591	251.201	154
Frankrijk	188.697	252.771	268.938	143
Italië	111.345	267.879	290.573	261
Nederland	330.279	527.056	561.329	170
Finland	92.078	170.916	190.957	207
Verenigd Koninkrijk	457.159	805.552	843.740	185
Nieuw-Zeeland	780.576	1.354.223	1.417.122	182
Verenigde Staten	609.856	1.202.793	1.284.319	211

1) 1998 cijfer België is gebaseerd op België en Luxemburg
Bron: Statistisch Jaaroverzicht PZ 1999 en 2008

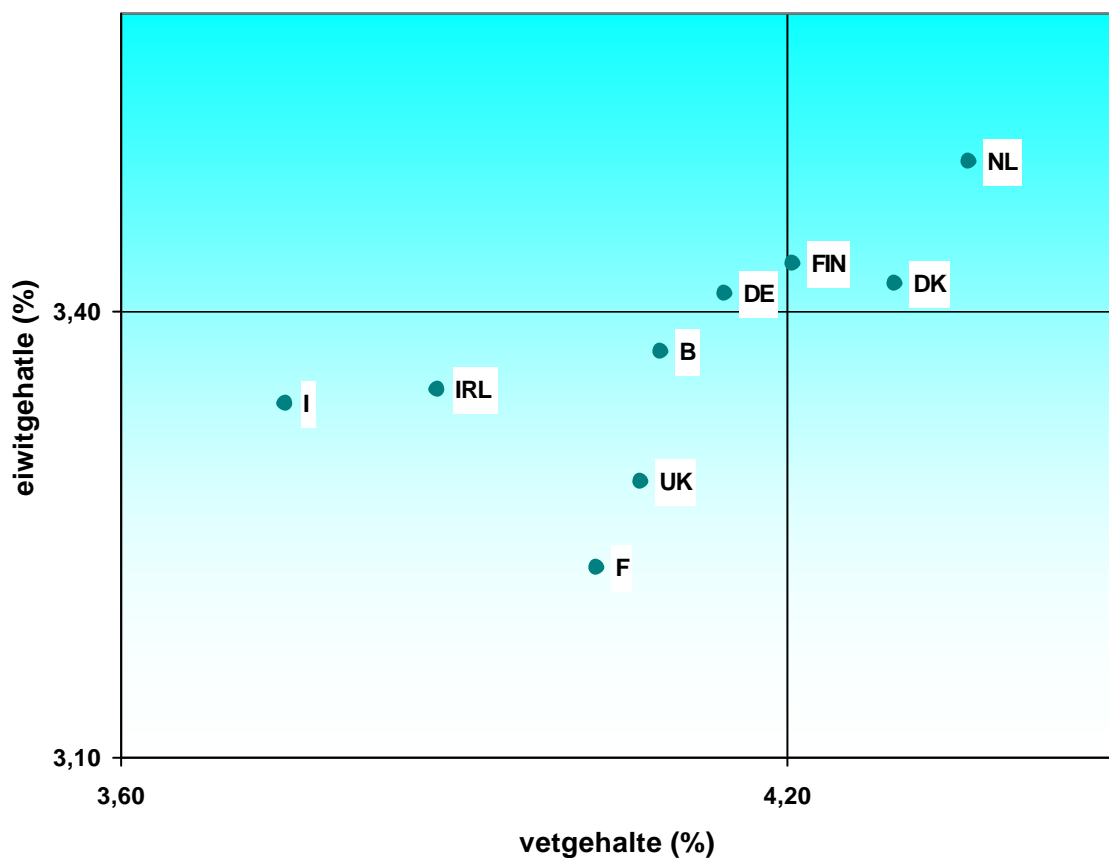
In bijlage 2 staan nog enkele gegevens over de structuurontwikkeling in de melkveehouderij vermeld.

Bij aanvang van de LTO-Internationale Melkprijsvergelijking werden de melkprijsberekeningen gebaseerd op standaardmelk met 4,2% vet en 3,35% eiwit, een kiem- en celgetal van 50.000 respectievelijk 300.000 per ml en een jaarlijkse leverantie van 350.000 kg. Momenteel worden de melkprijzen vergeleken voor melk met 4,2% vet en 3,4% eiwit.

Een eiwitgehalte van 3,4% wordt ook in andere vergelijkingen gehanteerd. De standaardvet- en eiwitgehalten komen redelijk overeen met het gemiddelde van de diverse landen (zie grafiek 5).

Het kiem- en celgetal is nu 24.999 respectievelijk 249.999 per ml. Het grootste deel van de geleverde melk in de verschillende landen voldoet aan deze kwaliteitseisen. Hoewel de gemiddelde jaarleverantie momenteel duidelijk lager is dan 500.000 kg, is gekozen voor deze standaardbedrijfsomvang om meer aan te sluiten bij de doelgroep van gespecialiseerde en toekomstgerichte melkveehouders.

Grafiek 5. Gemiddelde vet- en eiwitgehalten in de diverse landen

5.3 Ontwikkelingen zuivelondernemingen

De structurele ontwikkelingen in de zuivelindustrie in het algemeen kunnen worden geïllustreerd aan de hand van de ontwikkelingen bij de deelnemende bedrijven.

Op dit moment worden van 18 Europese zuivelondernemingen de melkprijzen berekend en gepubliceerd. Bij aanvang waren dit 16 ondernemingen.

Het Deense MD Foods fuseerde in 2000 met het Zweedse Arla tot Arla Foods. Omdat de Deense en Zweedse melkveehouders niet vanaf de fusie dezelfde melkprijs ontvingen wordt pas vanaf 2007 één melkprijs berekend voor Arla Foods. Gekozen is voor de Deense melkprijs vanwege de stabielere wisselkoers van de Deense kroon ten opzichte van de euro. In principe ontvangen de Zweedse melkveehouders dezelfde melkprijs als hun Deense collega's. Alleen bij forse koersveranderingen kunnen er verschillen optreden.

Het Britse Milk Marque werd in 2000 opgesplitst in drie regionale coöperaties, waaronder Axis. In 2001 fuseerde Axis met Scottish Milk en ontstond First Milk.

Vanaf 2001 is de melkprijsvergelijking uitgebreid met de Franse coöperatie Sodiaal. Daarvoor werden alleen melkprijzen berekend van private Franse ondernemingen. In hetzelfde jaar werd het Ierse Golden Vale overgenomen door de Kerry Group. Ook in 2001 ontstond de Nieuw-Zeelandse coöperatie Fonterra uit een fusie van de New Zealand Dairy Group met Kiwi.

In 2003 is gestopt met de publicatie van de melkprijzen van het Italiaanse Parmalat vanwege de grote schulden, waardoor er vraagtekens werden geplaatst bij de hoogte van de berekende melkprijs.

In 2004 werd het Britse Express Dairies overgenomen door het Deens/Zweedse Arla Foods en ging het Britse onderdeel verder onder de naam Arla Foods UK. Vanaf 2007 is Arla Foods UK in de melkprijsvergelijking vervangen door Dairy Crest. De melkprijs van Dairy Crest heeft betrekking op de melk, die verwerkt wordt tot kaas. Tezamen met First Milk geven de melkprijzen van Dairy Crest een meer representatief beeld van de Britse melkprijzen. Arla Foods UK (bijna volledig) en First Milk (circa 60%) zijn gespecialiseerd in de afzet van consumptie melk.

Met ingang van 2005 worden de melkprijzen van Milcobel vermeld. Deze coöperatie is ontstaan uit een fusie van Belgomilk en de Belgische Zuivelunie (BZU).

Nadat Friesland Coberco Dairy Foods koninklijk werd ging de Nederlandse coöperatie verder onder de naam Royal Friesland Foods. Na de fusie met Campina ontstond eind 2008 FrieslandCampina.

Bij de start van de melkprijsvergelijking werd de melkprijs van de Finse Kymmeli groep gepubliceerd. Deze groep van zuivelondernemingen, waaronder Hämeenlinnan Osuusmeijeri, is later uiteen gevallen en daarom is vanaf 2005 verdergegaan met de melkprijs van Hämeenlinnan Osuusmeijeri.

Vanaf 2008 is de melkprijsvergelijking uitgebreid met Alois Müller uit Duitsland, de Nederlandse coöperatie DOC Kaas en Granarolo uit Italië. Aanleiding waren de wensen van LTO en EDF om de melkprijsvergelijking uit te breiden met een private Duitse ondernemingen, een tweede Nederlandse onderneming (naast FrieslandCampina) en een Zuid-Europese onderneming.

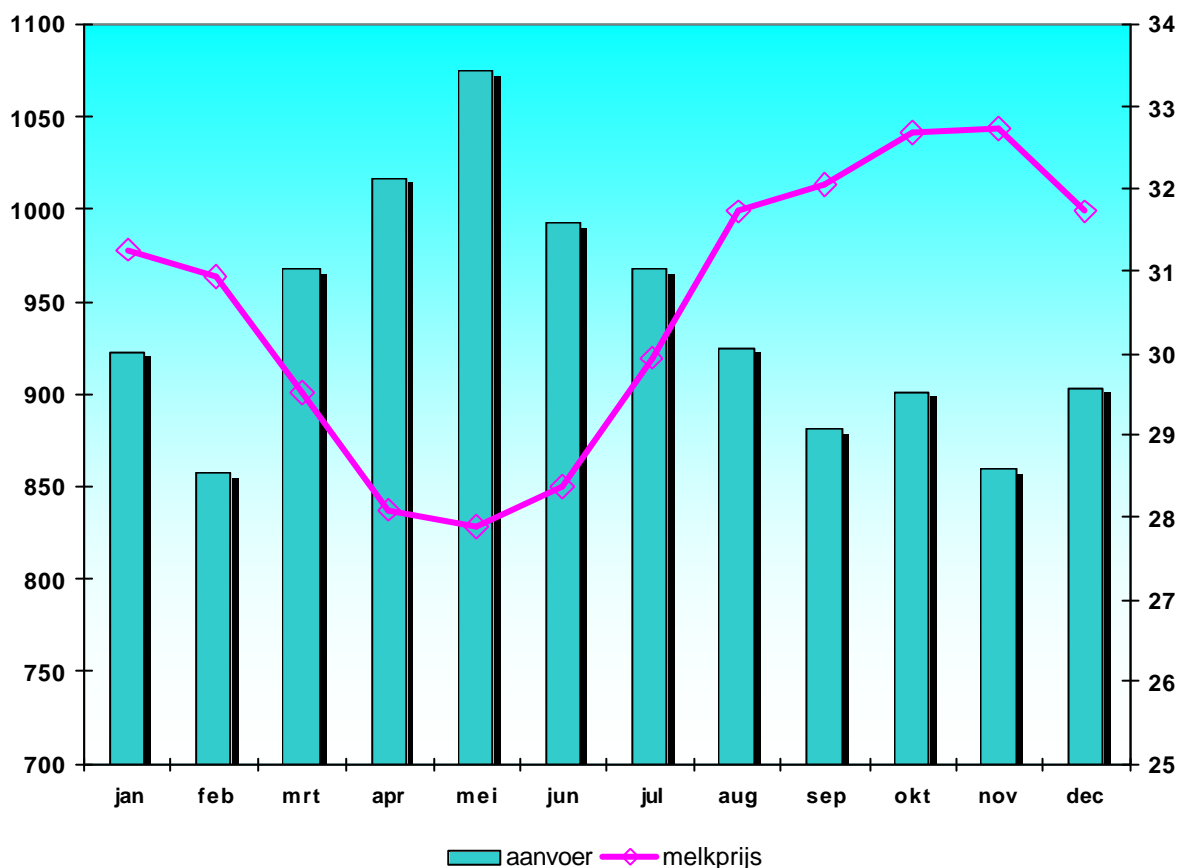
In bijlage 2 zijn enkele kerngegevens van de deelnemende zuivelondernemingen opgenomen.

5.4 Melkprijsanalyses

5.4.1 Melkprijschommelingen binnen het jaar

De hoogte van de maandelijks uitbetaalde melkrijzen is mede afhankelijk van het seizoensmatige productiepatroon. Uit grafiek 6 blijkt, dat in de maanden met de hoogste melkaanvoer (april-mei-juni) de melkprijs het laagst is, terwijl omgekeerd de melkprijs piekt als de melkaanvoer laag is (in het najaar)⁶.

Grafiek 6. Gemiddelde maandelijks melkrijzen en -aanvoer

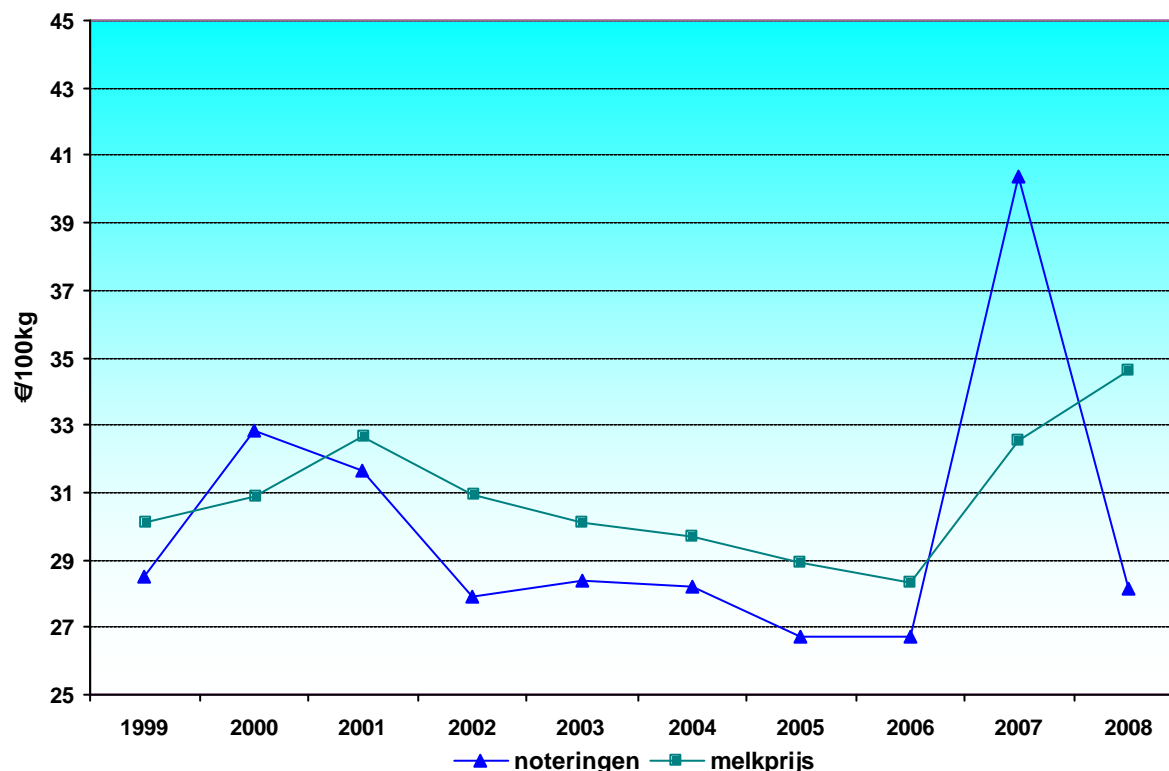
De maandelijks differentiatie in melkrijzen verschilt per onderneming. Arla Foods betaalt gedurende het jaar de meest constante melkprijs op enige afstand gevolgd door het Ierse Kerry en de Duitse ondernemingen. Overigens moet bij Arla Foods opgemerkt worden dat dit komt doordat de seizoensheffingen en -toeslagen niet worden verrekend met het maandelijks melkgeld, maar dat het saldo hiervan pas na afloop van het melkrijksjaar wordt verrekend. Opvallend is dat de melkprijs van Kerry gedurende het jaar weinig fluctueert, terwijl de variatie van de melkprijs van het Ierse Glanbia door het toepassen van wintertoeslagen juist groot is. Overigens is de variatie in melkrijzen binnen het jaar ook relatief groot bij het Franse Sodiaal en de Nederlandse ondernemingen en Milcobel.

⁶ De melkaanvoer betreft het gemiddelde van de maandelijks melkaanvoer in de landen België, Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Finland, Ierland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk gedurende de jaren 1997 t/m 2007. De melkprijs is het maandelijks gemiddelde van de berekende (voorschot-) melkrijzen van de Europese ondernemingen van 1999 t/m 2008.

5.4.2 Ontwikkeling melkrijzen in relatie tot prijsnoteringen boter en mager melkpoeder

In grafiek 7 is de ontwikkeling van de gemiddelde melkprijs vergeleken met de ontwikkeling van de officiële noteringen voor boter en mager melkpoeder. Hiertoe zijn de prijzen van boter en mager melkpoeder omgerekend naar een theoretische opbrengstprijs voor 100 kg melk met 3,7% vet. Bij deze berekening zijn aannames gemaakt over de hoeveelheid melk nodig voor de verschillende zuivelproducten (rendement) en de verwerkingskosten. Door deze aannames moet aan de absolute hoogte van de berekende theoretische opbrengstprijs ten opzichte van de het gemiddelde van de berekende LTO melkrijzen minder waarde worden toegekend. Wel is het waardevol is om beide prijzen met elkaar te vergelijken in de loop der jaren.

Uit grafiek 7. Gemiddelde melkrijzen en noteringen voor boter en mager melkpoeder

Voorzichtig kan uit grafiek 7 geconcludeerd worden dat de prijs voor boerderijmelk de prijzen van boter en mager melkpoeder volgt, zij het met enige vertraging en gedempt. De melkrijzen stegen in 2000 en 2007 duidelijk minder dan de opbrengstrijzen voor boter en mager melkpoeder, terwijl in 2001, 2002 en 2008 ook de daling van de melkrijzen minder was en bovendien later. Deze relatie tussen de uitbetaalde melkrijzen en opbrengstrijzen van boter en mager melkpoeder is niet verwonderlijk.

In het algemeen worden in de economie hogere en lagere opbrengstrijzen met vertraging en gedempt doorgegeven aan voorliggende schakels in de keten, waarbij ook de onderlinge krachtsverhoudingen tussen de ketenpartijen een rol spelen.

Dat de opbrengstrijzen van boter en mager melkpoeder sterk van invloed zijn op de ontwikkelingen van de melkrijzen mag ook niet verrassend genoemd worden. Niet voor niets wordt vanaf het begin van het EU-zuivelbeleid de bodem in de markt gevormd door de mogelijkheid deze producten te interveniëren. Boerderijmelk is beperkt houdbaar, maar kan wel volledig worden verwerkt tot deze twee wel houdbare basisproducten. De prijzen van boter en mager melkpoeder staan weer in verbinding met de opbrengstrijzen van ander zuivelproducten, omdat zuivelondernemingen zullen trachten hun melk te verwerken tot de meest renderende producten. Wanneer de prijzen van boter en mager melkpoeder stijgen, zal meer melk verwerkt worden tot deze producten en zal de beschikbaarheid van melk voor andere zuivelproducten afnemen. Het gevolg is dat ook deze prijzen zullen gaan stijgen. Bij een prijsdaling geldt het omgekeerde.

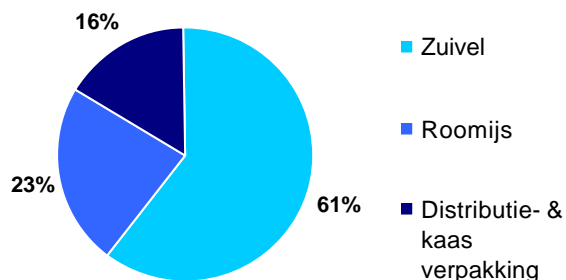
Bijlage I Kerngegevens ondernemingen

Bron: jaarverslagen van de zuivelondernemingen

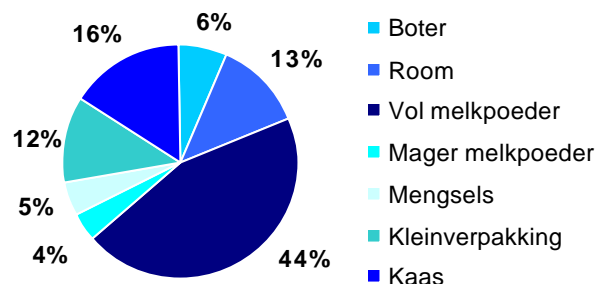
Milcobel

Milcobel Groep ontwikkelde zes groepen van activiteiten binnen vijf vennootschappen. Eén hiervan is Belgomilk gespecialiseerd in de productie en commercialisering van kaas, melkpoeders en poedermengsels. De melkaanvoer kwam in 2008 van 3.439 leden en was goed voor een totale omzet van 820 miljoen euro.

Omzetaandeel Milcobel 2008 (in%)

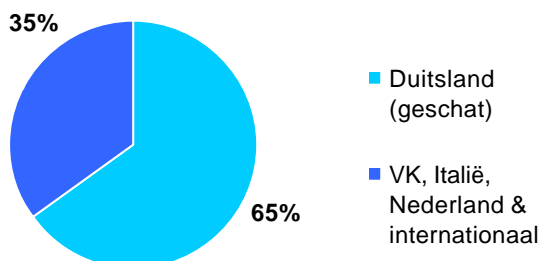
Productaandeel Belgomilk 2007 (in %)

Alois Müller

Alois Müller is één van de grootste producenten van zuivel in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. In het Verenigd Koninkrijk is Alois Müller marktleider in verse zuivel (23% marktaandeel). Het merendeel van de omzet (65%) werd in 2007 gerealiseerd in Duitsland.

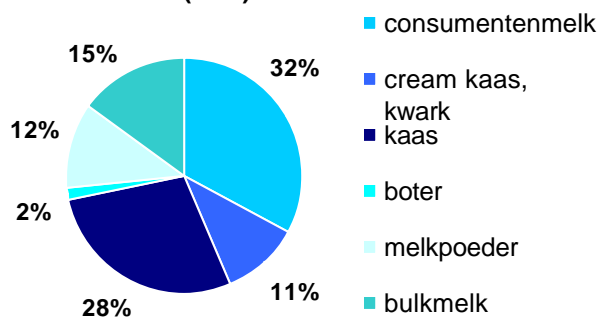
Marktaandeel per land Alios Müller 2007 (in %)

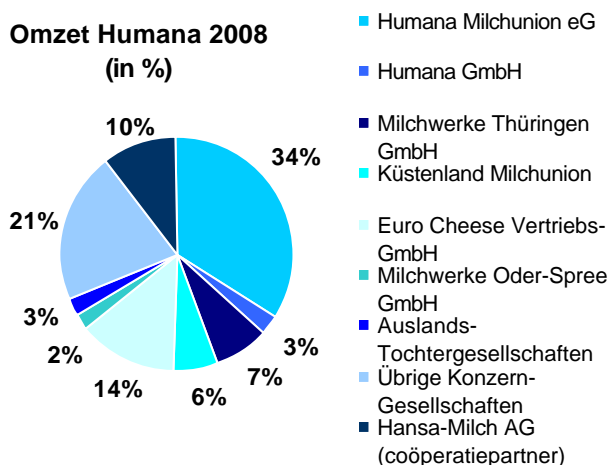
Humana Milchunion

Humana Milchunion is de op één na grootste melkverwerker in Duitsland. Deze leverancier en internationale handelspartner, die in meer dan 70 landen gevestigd is, bestaat uit verschillende ondernemingsgroepen. Hiervan is Humana Milchunion eG de grootste met 34% van de omzet en de productie van de basis melkproducten, yoghurt en dessert, ijs en industriële producten.

Productieaandeel Humana 2007 (in %)

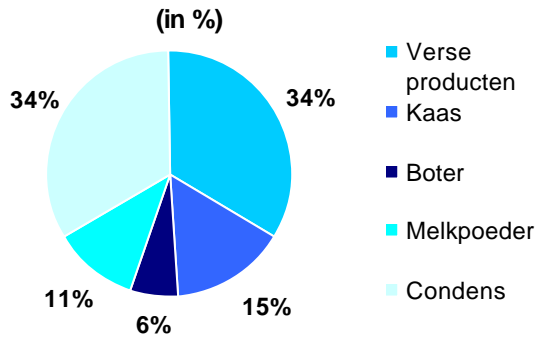
Omzet Humana 2008 (in %)

Nordmilch

De noord Duitse onderneming Nordmilch speelt flexibel in op de markt door een veelzijdig producten-pakket af te zetten in melkpoeder, houdbare en verse melk. In 2007 bestond dit pakket voor 34% uit verse producten en 34% uit condens, die daarmee samen het grootste aandeel behelzen. Het aantal leden is met 8% afgenomen ten opzichte van 2007 naar 8.500.

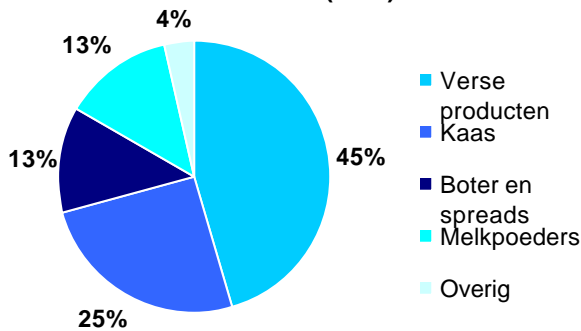
Productaandeel Nordmilch 2007

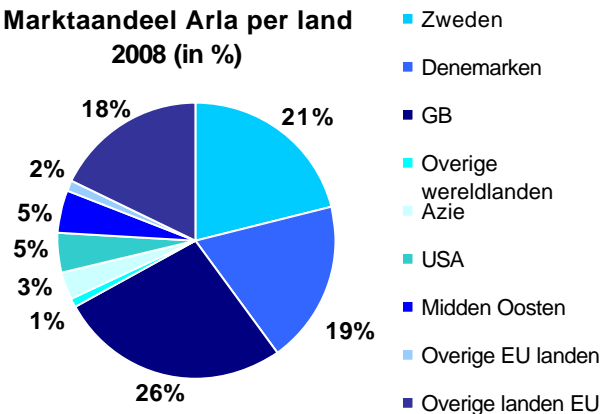
Arla Foods

Arla Foods is een coöperatieve zuivelonderneming van bijna 4.000 Deense en Zweedse melkveehouders. Verschillende producten, die in twaalf landen worden geproduceerd, liggen in meer dan 100 landen in de schappen.

Productaandeel Arla 2008 (in %)

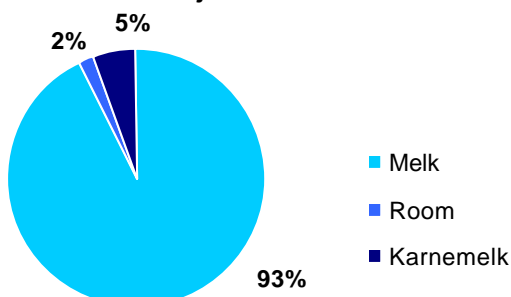
Marktaandeel Arla per land 2008 (in %)

Hämeenlinnan Osuusmeijeri

Hämeenlinnan Osuusmeijeri is met name gericht op verse melkproductie, maar ook room en karnemelk komen in het productenpakket voor. Al deze producten worden vermarkt door Arla Ingman Foods, de tweede zuivelonderneming in Finland (na Valio) en voor 70% in handen is van Arla Foods.

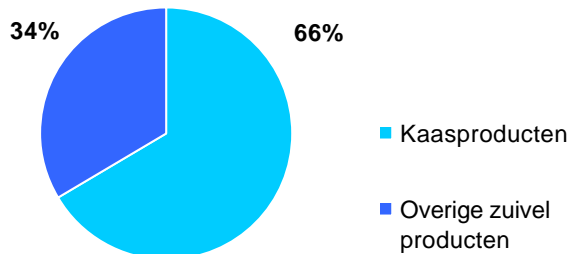
Productaandeel Hämeenlinnan Osuusmeijeri 2007

Bongrain

In Frankrijk is Bongrain één van de grootste zuivelondernemingen en het bedrijf is wereldleider op het gebied van kaaspecialiteiten. Bongrain bevindt zich in 26 landen waar met de productie van kaas de hoogste omzet werd gegenereerd in 2008.

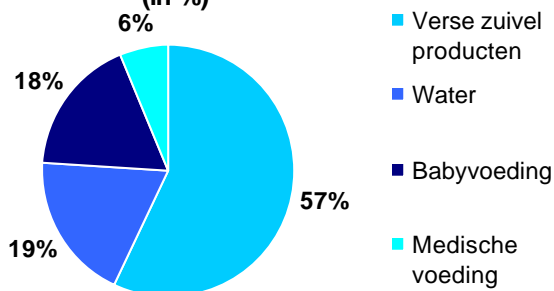
Productaandeel Bongrain 2008
(in %)

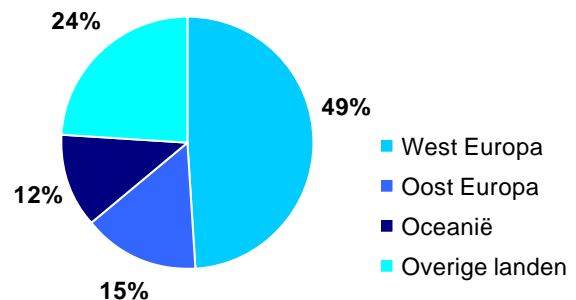
Danone

In 2007 werd door Danone over de gehele wereld 4,5 miljard liter melk verwerkt, aangeleverd door 24.000 melkveehouders uit meer dan 20 landen. Danone ziet zichzelf als wereldleider van verse zuivelproducten met een marktaandeel van 20% wereldwijd en aanwezigheid in 40 landen.

Productaandeel Danone 2008
(in %)

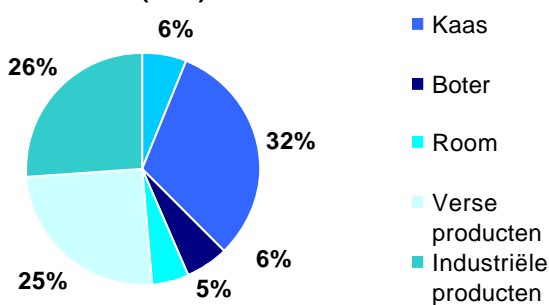
Marktaandeel Danone 2008 (in %)

Lactalis

Ruim de helft van de door Lactalis verwerkte melk wordt aangeleverd in Frankrijk, waar hoofdzakelijk kaas, boter en room van wordt gemaakt.

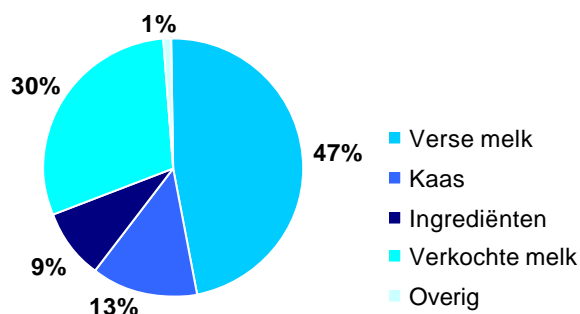
Productaandeel Lactalis 2007
(in %)

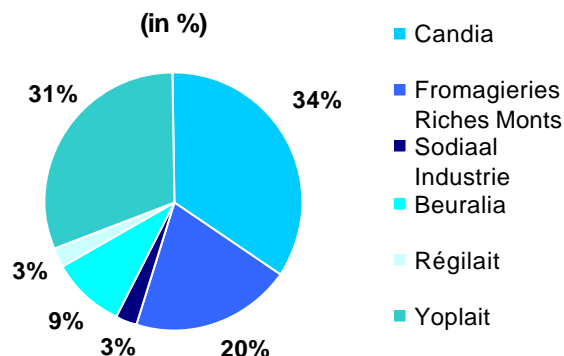
Sodiaal

De Franse zuivelonderneming Sodiaal heeft haar afzetgebied grotendeels in de West-Europese regio met Frankrijk als thuismarkt. Het brede productenpakket bestaat uit Candia (melk), Fromagieries Riches Monts (kaas), Sodiaal Industrie (caseïne), Beuralia (boter), Régilait (koffiemelk) en Yoplait (yoghurt en drinks).

Productieaandeel Sodiaal 2008 (in %)

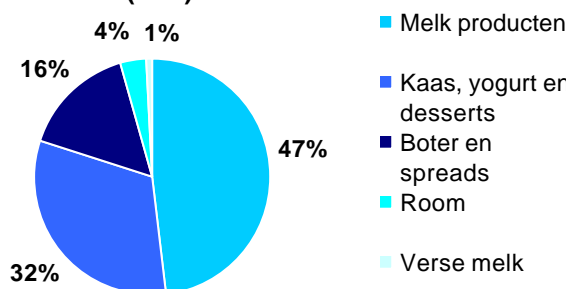
Productaandeel Sodiaal 2008

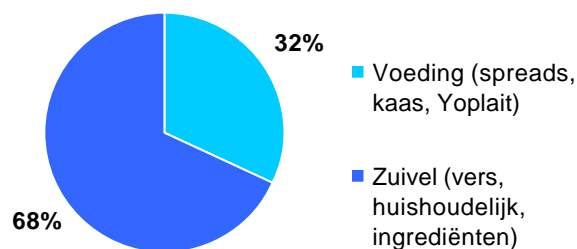
Dairy Crest

Dairy Crest behaalde in 2007/08 is een omzet van 808 miljoen euro waarvan 32% uit voedingproducten en 68% uit zuivelproducten. Dairy Crest levert haar producten aan diverse Engelse supermarktketens. Daarbij wordt ook kaas gefabriceerd (o.a. Davidstow) en spreads.

Productaandeel Dairy Crest (in %)

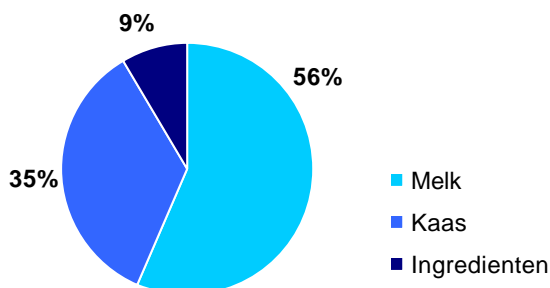
Omzet per divisie DC, einde jaar 31 maart 2008 (in %)

First Milk

Met 2.600 leden is First Milk de grootste zuivelcoöperatie in het Verenigd Koninkrijk. First Milk onderscheidt zich door in eigen fabrieken in de verschillende deelgebieden Engeland, Wales en Schotland kaas te maken van melk uit dezelfde deelgebieden.

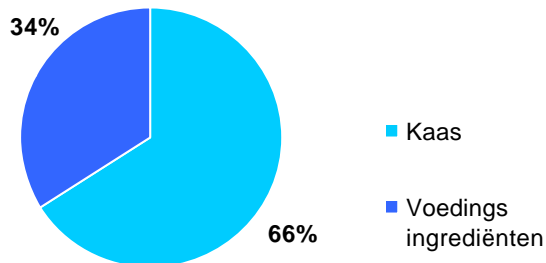
Productaandeel First Milk 2008 (in %)

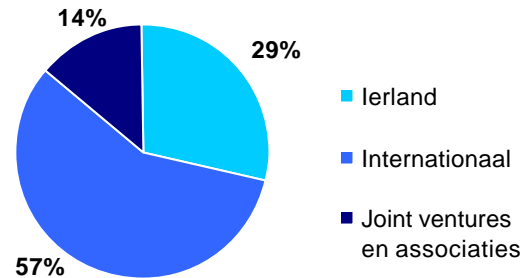
Glanbia

Glanbia Groep is gevestigd in Ierland, Verenigde Staten, Mexico en Nigeria. In Ierland heeft Glanbia een nummer één marktpositie in verse melk, room, fruit yoghurts, kaas, verse soep en blok Cheddar.

Productaandeel Glanbia Groep 2008
(in %)

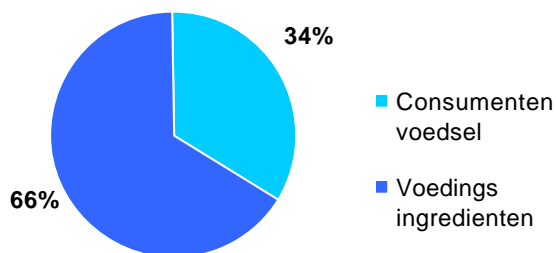
Marktaandeel per land Glanbia 2008
(in %)

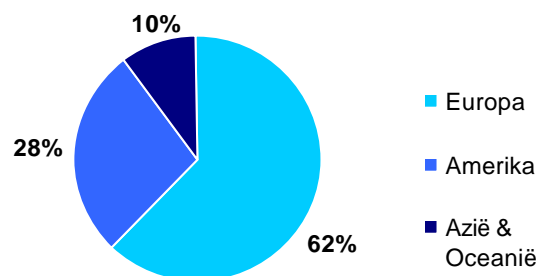
Kerry

De Ierse Kerry Group is een internationaal bedrijf. Kerry Foods levert aan de grootste supermarktketens in Ierland en het Verenigd Koninkrijk.

Productieaandel Kerry 2008 (in %)

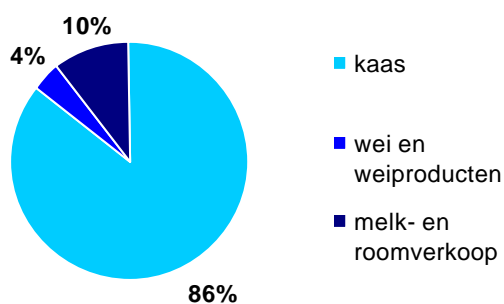
Marktaandeel per land Kerry 2008
(in %)

DOC kaas

De Nederlandse zuivelonderneming DOC kaas verwerkt 86% van haar melk tot kaas, 4% gaat naar weiprodukten en de overige 10% melk- en roomverkoop. Vrijwel de gehele productie wordt in Nederland afgezet.

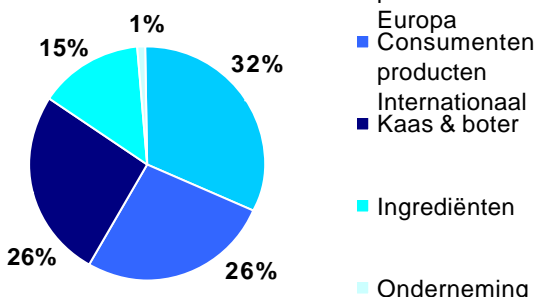
Productaandeel DOC kaas
2008 (in %)

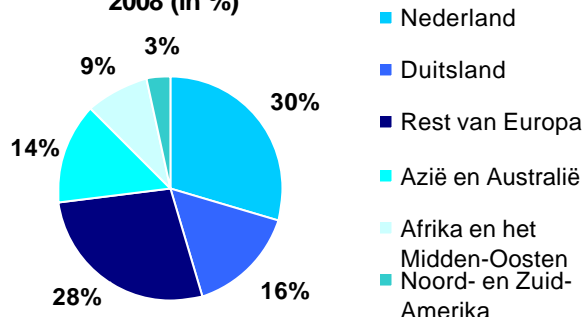
FrieslandCampina

Het gefuseerde Friesland Foods en Campina behaalt 30% van de totale omzet in Nederland. In 2008 jaar is de melk aangeleverd door ruim 15.800 leden uit Nederland, Duitsland en België.

Omzet per divisie FC 2008 (in %)

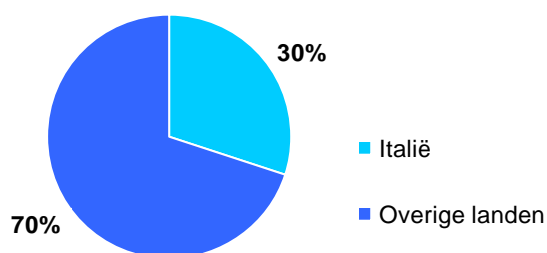
Marktaandeel per land FC 2008 (in %)

Granarolo

De niet-beursgenoteerde Granarolo Groep is de grootste verse melk producent van Italië. De melkproductie wordt gewaarborgd door de 2.000 leden en andere coöperaties uit 14 verschillende regio's.

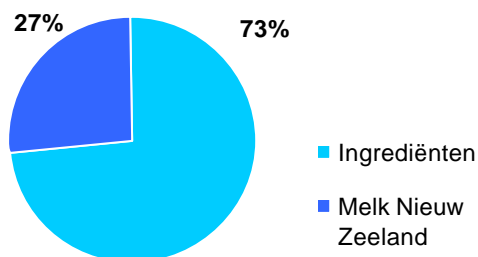
Marktaandeel per land Granlatte 2007 (in %)

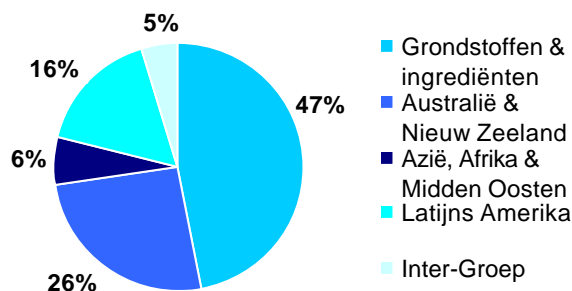
Fonterra

De totale melkaanvoer van de Nieuw-Zeelandse zuivelonderneming Fonterra bedroeg in het seizoen 2008/09 12,5 miljard kg. Deze melk wordt aangevoerd door 11.000 melkveehouders vanuit heel Nieuw-Zeeland en geconsumeerd in meer dan 140 landen.

Productaandeel Fonterra 2008 (in %)

Omzet per divisie Fonterra 2008 (in %)

Bijlage II Melkprijzen 1999 t/m 2008 en gemiddelde koersen 2008 en 2007

Tabel 6. Melkprijzen 1999 t/m 2008

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	gem.
Hämeenlinnan O.	33,94	34,27	35,62	36,20	36,03	36,07	34,95	36,03	37,61	44,43	36,51
Alois Müller									34,92	34,34	34,63
DOC Kaas									35,68	30,97	33,32
Arla Foods DK	31,80	32,27	33,05	33,08	32,09	30,13	29,39	28,80	31,70	36,42	31,87
Friesland Foods	30,64	31,94	34,03	32,10	30,80	30,03	29,25	28,73	33,61	35,36	31,65
Danone (Pas de Calais)	31,05	31,82	33,00	32,00	31,57	30,66	30,06	29,02	30,79	35,91	31,59
Campina	30,90	30,94	33,39	33,00	30,76	29,96	29,52	28,56	33,16	35,36	31,55
Lactalis (Pays de la Loire)	31,02	31,75	33,08	31,87	31,61	30,70	29,77	28,70	30,48	35,27	31,42
Bongrain (Basse Normandie)	30,95	31,71	32,90	31,79	31,38	30,46	29,72	28,81	30,68	35,47	31,39
Sodiaal Union	30,55	32,07	33,19	31,71	31,12	29,97	29,11	28,13	30,49	35,58	31,19
Milcobel	28,82	32,05	32,91	30,29	30,30	30,73	29,18	28,33	35,37	32,65	31,06
Humana Milchunion eG	29,49	30,76	33,42	31,35	29,87	29,08	27,99	27,76	33,54	35,20	30,85
Glanbia	30,32	30,89	31,77	29,40	28,89	28,88	27,39	26,54	32,95	33,54	30,06
Nordmilch	29,00	30,19	33,09	28,99	27,67	27,98	27,61	27,15	32,15	31,42	29,52
Kerry Agribusiness	28,74	29,44	30,49	28,58	28,11	27,75	27,15	26,14	32,70	33,03	29,21
Dairy Crest (Davidstow)	28,13	27,13	30,66	28,22	26,48	27,53	27,32	27,97	29,70	32,73	28,59
First Milk	25,93	25,95	29,39	25,80	24,77	25,52	25,39	24,40	27,34	31,03	26,55
Gemiddeld1)	30,09	30,88	32,67	30,96	30,10	29,70	28,92	28,34	32,52	34,63	30,88
Granarolo (Noord)										41,05	41,05
Fonterra	13,74	16,75	18,45	15,96	15,74	18,19	18,49	17,28	26,25	23,13	18,40
USA class III	29,00	26,61	36,89	27,72	25,04	31,33	28,16	23,47	32,12	29,37	28,97

1) Gemiddelde tot 2007 exclusief Alois Müller en DOC Kaas

Tabel 7. Gemiddelde koersen 2008 en 2007

	2008	2007	2008/2007
Britse pond	1,25987	1,463291	-14%
Deens kroon	0,134121	0,134216	0%
Amerikaanse dollar	0,68375	0,731183	-6%
Nieuw-Zeelandse dollar	0,484525	0,537662	-10%

Bijlage III Aanvullende structuurgegevens melkveehouderij

In tien jaar tijd zijn er veel verschillende veranderingen zichtbaar in de Europese melkveehouderij. Onderstaande tabellen geven een aanvulling op de structuurgegevens van de EU-landen uit de LTO melkprijs vergelijking, zoals vermeld in hoofdstuk 5.

Tabel 8. Gemiddelde melkgift per koe

Gemiddelde melkgift per koe (x duizend)	1998	2007	2008	index (1998=100)
België	5.299	5.573	5.467	103
Denemarken	6.790	8.352	8.399	124
Duitsland	5.744	6.977	7.000	122
Ierland	4.086	4.917	4.991	122
Frankrijk	5.530	6.454	6.749	122
Italië	5.240	5.957	6.002	115
Nederland	6.777	7.945	7.926	117
Finland	6.416	7.893	7.806	122
Verenigd Koninkrijk	5.886	7.061	6.952	118
Nieuw-Zeeland	3.560	3.763	3.772	106
Verenigde Staten	7.798	9.193	9.282	119

* 1998 cijfer België is gebaseerd op België en Luxemburg
Bron: Statistisch jaaroverzicht PZ 1999 en 2008

Tabel 9. Aantal melkkoeien in de diverse landen

Aantal melkkoeien (x duizend)	1998	2007	2008	index (1998=100)
België	679	500	495	73
Denemarken	680	551	551	81
Duitsland	4.833	4.087	4.121	85
Ierland	1.277	1.088	1.050	82
Frankrijk	4.432	3.799	3.759	85
Italië	2.110	1.839	1.830	87
Nederland	1.611	1.413	1.466	91
Finland	380	288	296	78
Verenigd Koninkrijk	2.480	1.978	1.954	79
Nieuw-Zeeland	3.223	4.185	4.296	133
Verenigde Staten	9.158	9.158	9.271	101

* 1998 cijfer België is gebaseerd op België en Luxemburg
Bron: Statistisch jaaroverzicht PZ 1999 en 2008